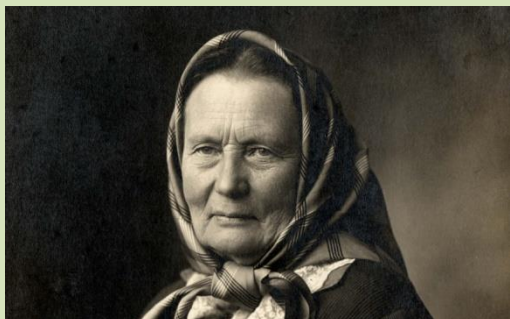


Lietuvių literatūros klasikės Julijos Beniuševičiūtės-Žymantienės-ŽEMAITĖS (1845—1921)

visateksčiai dokumentai virtualioje erdvėje lietuvių kalba



Prozininkė, lietuvių literatūros klasikė. Gimė Bukantės dvarelyje Plungės valsčiuje, bežemių bajorų šeimoje. Tėvai namuose kalbėjo lenkų kalba, tačiau Julija nesigėdijo lietuvių kalbos, bendravo ir su lažininkų vaikais. Būdama dešimties metų Julija pradėjo lankyti namų mokyklėlę, vėliau mokslus tęsė savarankiškai. 1863 m. sukilimas Žemaitėi padarė gilų įspūdį. Ji matė, jog apylinkių dvarininkai rėmė sukilėlius, slaugė ir slėpė sužeistuosius. Ji gyveno tėvynės laisvės idėja. Būdama devyniolikos metų dirbo kambarine Džiuginėnų dvare prie Telšių. Ten ištekėjo už dvaro eigulio Lauryno Žymanto. Žymantai pradėjo ūkininkauti. Nuomojo žemes Varnių, Laukuvos, Užvenčio apylinkėse; taip išgyveno trisdešimt metų. Kaimynų sūnus gimnazistas Povilas Višinskis parveždavo lenkiškų knygų, supažindino būsimą rašytoją su Rytų Prūsijoje leidžiama ir slaptai platinama lietuviška spauda.

Tikroji Žemaitės pavardė – Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė. Pirmasis apsakymas „Rudens vakaras“ buvo išspausdintas „Tikrajame Lietuvos ūkininkų kalendoriuje 1895 metams“. Kalbininkas Jonas Jablonskis autorei pasiūlė Žemaitės slapyvardį, kadangi ji buvo žemaitė ir rašė žemaičių tarme.

Ypatingai daug Žemaitė rašė pirmaisiais ketveriais kūrybos metais, nors sąlygos buvo sunkios ir vargingos. P. Višinskis buvo daugelio jos kūrybinių pirmasis skaitytojas ir vertintojas. Žemaitė greitai pasirodė kaip gera rašytoja. Jai taip pat daug padėjo J. Jablonskis. Jis redagavo nemažai rašytojos kūrybinių. Mirus vyrui, Žemaitė 1900 m. išvyko iš Ušnėnų. Nuo 1912 m. apsigyveno Vilniuje. Pradėjusi kurti, rašytoja pasidarė aktyvi visuomenininkė. 1916 m. išvyko į JAV rinkti aukų nukentėjusiems nuo Pirmojo pasaulinio karo. Amerikoje išgyveno penkerius metus, važinėjo po lietuvių kolonijas, sakė kalbas, rašė lietuviškoje spaudoje. Žemaitė buvo užsidegusi revoliucine dvasia, jos raštuose pasireiškė ir antireliginių tendencijų, tačiau tautiniu atžvilgiu ji visada reiškėsi kaip patriotė. 1921 m. į Lietuvą grįžusi Žemaitė rašė ir taisė savo senus raštus. Prasidėjus žiemai, rašytoja susirgo plaučių uždegimu ir tą pačių metų gruodžio 7 d. mirė.

Pagal:

[žiūrėta 2020 05 27]. Prieiga prie interneto: <http://www.svietimotaryba.org/wp-content/uploads/2017/08/zemaitė.pdf>

Žemaitės raštai. (1913). [Kn.] 1. Atžala: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002996890>

Žemaitės raštai. (1913). [Kn.] 1. Motyna: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002996892>

Žemaitės raštai. (1913). [Kn.] 1. Rudens vakaras: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002996872>

Žemaitė raštai. (1913). [Kn.] 1. Studentas: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002996893>

Žemaitės raštai. (1913). [Kn.] 1. Rudens vakaras; Atžala; Motyna; Studentas (apsakymai). [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1R0000020518>

Žemaitės raštai. (1913). [Kn.] 2. Marti; Topylis (apsakymai). [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1R0000020536>

Žemaitės raštai. (1913). [Kn.] 2. Marti (apsakymas). [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/SAVB/C150000372478>

Žemaitės raštai. (1914). [Kn.] 8. Kunigo naudą vėjai gaudo; Stebuklai: apsakymai. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1R0000021280>

Žemaitė. (1917). Raštai karės metu: Lietuvos šelpimo fondo 1 d. nukentėjusių nuo karės naudai. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0003842563>

Žemaitė. (1911). Apsiriko: dviejų aktų komedija. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995271>

Žemaitė (2005). Autobiografija. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LG00/%C5%BDemait%C4%97._Autobiografija.LG8702.pdf

Žemaitė. (1910). Dvejos laidotuvės, dveji palaikai: vaizdelis. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995149>

Žemaitė. (1910). Gera galva: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002975789>

Žemaitė. (1966). Kaip Jonelis raides pažino: apsakymai. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0004199805>

Žemaitė (2005). Kelionė į Ameriką. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LG00/%C5%BDemait%C4%97._Kelion%C4%97_%C4%AF_Amerik%C4%85.LG8701.pdf

- Žemaitė-Žymontienė. (1916). Kelionė į Šidlavą: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995290>
- Žemaitė. (1907). Kent kaltas, kent nekaltas: vaizdelis. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995129>
- Žemaitė (1903). Kunigo naudą velniai gaudo [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0003906132>
- Žemaitė. (2005). Laimė nutekėjimo: Neturėjo geros motynos; Marti; Petras Kurmelis; Tofylis; Sutkai; Sučiuptas velnias: apsakymai. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <http://antologija.lt/files/pdf/zemaite-laime-nutekejimo.pdf>
- Žemaitė. (1949). Mano pasakėlė. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0004221712>
- Žemaitė (2005). Marti: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LG00/%C5%BDemait%C4%97._Marti.LG8700.pdf
- Žemaitė (2005). Marti: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <http://antologija.lt/text/zemaite-laime-nutekejimo/02>
- Žemaitė. (1905). Mobilizacijos pasekmės: vaizdeliai iš gyvenimo. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995430>
- Žemaitė. (2005). Neturėjo geros motinos: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <http://antologija.lt/text/zemaite-laime-nutekejimo/01>
- Žemaitė. (1909). Nuo audros pasislėpus: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995274>
- Žemaitė. (1911). Painiava: apysaka. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995272>
- Žemaitė. (1899). Paveikslai: Topylis; Sutkai: apsakymai. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0003195372>
- Žemaitė. (2005). Petras Kurmelis: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <http://antologija.lt/text/zemaite-laime-nutekejimo/05>
- Žemaitė. (1912). Pritruko kantrybės: siužetas paimtas iš 1899–1900 metų: tikras atsitikimas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995169>
- Žemaitė. (1904). Rinkinėlis vaikams: pasakėlės, apsakymėliai, dainelės, žaislai, mįslės... [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0004200349>

Žemaitė. (1903). Sodžiaus vaizdeliai: Budynė; Mėšlavežis: apsakutės iš sodiečių gyvenimo. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą:

<https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995269>

Žemaitė. (2005). Sučiuptas velnias: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą:

<http://antologija.lt/text/zemaite-laime-nutekejimo/13>

Žemaitė (2005). Sutkai: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LG00/%C5%BDemait%C4%97._Sutkai.LG8703.pdf

http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LG00/%C5%BDemait%C4%97._Sutkai.LG8703.pdf

Žemaitė. (2005). Sutkai: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą:

<http://antologija.lt/text/zemaite-laime-nutekejimo/11>

Žemaitė. (2005). Tofylis: apsakymas. [žiūrėta 2020 05 22]. Prieiga per internetą:

<http://antologija.lt/text/zemaite-laime-nutekejimo/09>

Žemaitė. (1907). Tris mylimos: komedija trijose aktuose. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą:

<https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995172>

DVI MOTERI (DVI MOTERYS)

Po šiuo slapyvardžiu slėpėsi dvi žinomos XIX a. pabaigos–XX a. pradžios lietuvių literatūros autorės Julija Žymantienė-Žemaitė ir Gabrielė Petkevičaitė-Bitė. Birutė Mumėnaitė straipsnyje „Dvi moteri: Bitės ir Žemaitės literatūrinis bendradarbiavimas“ (*Gabrielės Petkevičaitės-Bitės rankraštinis palikimas Lietuvos kultūros paveldo saugyklose*, 2009) rašo, kad „Bitė ir Žemaitė pirmą kartą susitiko 1898 m. pradžioje Joniškėlyje, tarpininkaujant Povilui Višinskiui. Susitiko dvi labai skirtingos moterys. 37-erių metų sulaukusi, savo asmeninį gyvenimą visuomenės labai aukojanti dvarininkaitė, bendradarbiaujanti lietuviškoje spaudoje, remianti neturtingus studentus, besirūpinanti lietuviškų knygų platinimu, turinti didelį bityną, dirbanti vaistinėje Petkevičaitė ir 53-ejų Žemaitė, iš žmonos ir motinos pamažu išsilaisvinanti rašytoja, išgyvenanti savo kūrybinį pakilimą“. Dvi Moterys parašė penkias dramas: „Kaip kas išmano, taip save gano“, „Litvomanai“, „Velnias spąstuose“, „Parduota laimė“, „Tamošius Rūkas“. Pastaroji nepublikuota.

Dvi Moteri [Gabrielė Petkevičaitė-Bitė ir Žemaitė]. (1904). Kaip kas išmano taip save gano: drama iš trijų veiksmių. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą:

<https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995953>

Dvi Moteri [Gabrielė Petkevičaitė-Bitė ir Žemaitė]. (1905). Litvomanai: drama 4-iuose veiksmuose. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą:

<https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002988490>

Dvi Moterys [Gabrielė Petkevičaitė-Bitė ir Žemaitė]. (1902). Velnias spąstuose: dramatiškas paveikslėlis iš trijų veiksmių. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą:

<https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002995451>

Dvi Moteri [Gabrielė Petkevičaitė-Bitė ir Žemaitė]. (1905). Parduotoji laimė: 4 veiksmių drama. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą:

<https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0002984929>

Tautosaka. Užrašė Žemaitė: Julijos Žymantienės-Žemaitės tautosakos rinkinio nuorašas. [žiūrėta 2020 05 26]. Prieiga per internetą:

http://www.tautosakos-rankrastynas.lt/fotos.php?id=8066&foto=LMDI/LMDI_0730/LMDI_730-03.jpg

http://www.tautosakos-rankrastynas.lt/fotos.php?id=8066&foto=LMDI/LMDI_0730/LMDI_730-04.jpg

http://www.tautosakos-rankrastynas.lt/fotos.php?id=8066&foto=LMDI/LMDI_0730/LMDI_730-05.jpg

http://www.tautosakos-rankrastynas.lt/fotos.php?id=8066&foto=LMDI/LMDI_0730/LMDI_730-06.jpg

http://www.tautosakos-rankrastynas.lt/fotos.php?id=8066&foto=LMDI/LMDI_0730/LMDI_730-07.jpg

http://www.tautosakos-rankrastynas.lt/fotos.php?id=8066&foto=LMDI/LMDI_0730/LMDI_730-08.jpg

Parengė

Kelmės rajono savivaldybės vyr. metodininkė Nijolė Kančauskienė